

Projekt Ulighed kan forebygges

Nogle lever længe og godt, mens andre dør med slid og slem sygdom. Det handler ikke kun om gener. Danmarks store fagforbund, 3F, tog i efteråret 07 alvorligt fat på at bekæmpe den sociale ulighed i sundhed. Temaet spillede en vigtig rolle på kongressen i september 07. Siden har forbundet i flere omgange markeret sig offentligt med sagen, og det forbereder en vifte af initiativer, der skal gøre lighed i sundhed til vigtig kampplads for 3F.

Første skridt er at ændre samfundets almindelige opfattelse af årsagerne til problemet og at pege på realistiske løsninger. Der er derfor brug for en kampagne med et stærkt sagligt fundament, der kan mobilisere lokale kræfter, forskere og ansvarlige i sundhedsvæsenet.

Det centrale budskab er, at det rent faktisk kan nytte at forebygge uligheden på sundhedsområdet, og at det ikke kun er en sag for folk selv. Arbejdspladsen, kollegerne og sundhedsvæsenet kan spille vigtige roller. Navnlig hvis de spiller sammen.

Et hovedelement i kampagnen er sundhedstjek på en række 3F-arbejdspladser. Tjekket skal være med til at vise, at det er muligt at fange mange tilfælde af alvorlig sygdom, før de bryder ud. Vi fokuserer på forstadier til sygdomme, som ofte kan undgås, hvis man opdager dem i tide. Det drejer sig blandt andet om blodpropper, sukkersyge og KOL (der før blev kaldt rygerlunger).

3F har nedsat en styregruppe af folk fra alle de relevante afdelinger i forbundet samt Dansk Kommunikation, der har fulgt projektet siden fødslen.

Kampagnens mål

Kampagnens formål er

- at øge bevidstheden hos medlemmerne om uligheden i sundhed og vigtigheden af at arbejde imod ulighed i sundhed.
- at demonstrere konkret, at ganske mange lønmodtagere – og navnlig ufaglærte – har en stor risiko for alvorlig sygdom, også sygdomme som faktisk kan undgås eller mildnes med rettidig omhu.
- at opbygge en stærk argumentation for, at helbredstjek på arbejdspladsen – med den rigtige opfølgning – kan være med til at mindske den sociale ulighed i sundhed på en omkostningsbevidst måde.

- at pege på, at psykisk og fysisk arbejdsmiljø, herunder ikke mindst indflydelse i jobbet, spiller en rolle for ufaglærtes høje sygelighed, og at arbejdspladspladsen derfor har et medansvar for at få bragt sygelighed ned.
- at opnå erfaringer med denne type sundhedstjek i et pilotforløb – herunder med kommunikationen omkring det – med henblik på at finde en eller nogle få modeller, der kan fungere på landets arbejdspladser.

Kampanjens første runde

Kampagnen blev for alvor skudt i gang i foråret 2009. Godt 10 forskellige arbejdspladser i Aalborg og Kastrup fik besøg af 3Fs sundhedsbus, der var bemannet med to sygeplejersker. Forinden var virksomheden blevet kontaktet og var gået med til at give hver medarbejder et kvarter i arbejdstiden til at blive tjekket. Arbejdspladsen, tillidsmanden og den lokale afdeling var alle med til at give de ansatte et venligt "puf" hen til bussen. Samtidig var der sat plakater op og delt foldere ud på virksomheden under overskriften "Gammel nok til at høre sandheden?". I folderne blev der ikke bare lagt vægt på den enkeltes vaner, men også på de kollektive muligheder for at lave om på usunde omgangs- og arbejdsformer og på mulighederne for medicinsk forebyggelse af f.eks. forhøjet blodtryk, der opdages i tide.

Første runde af kampagnen lykkedes til overflod. Ca. 650 endte med at blive tjekket for forstadier til sygdomme som diabetes 2, hjerte-karsygdom, hjertestop, apopleksi og KOL (rygerlunger). Resultatet viser, at opsøgende sundhedstjek på arbejdspladsen virker. 3F'ere *vil gerne* sundhedstjekkes, hvis rammerne er de rigtige: For næsten 2/3 var det deres første sundhedstjek. Det viste også, at arbejdspladserne gerne spiller med, hvis der appelleres til deres sociale ansvarlighed, snarere end deres mere juridiske ansvar for arbejdsmiljø mm. (som ofte kun har indirekte indflydelse på de helbredsproblemer, vi undersøgte her.)

Efter sommerferien 09 præsenterede 3F og DK sammen resultaterne for hver enkelt arbejdsplads på møder med arbejdspladsen selv. Møderne viste, at der er stor vilje i både virksomhed og medarbejdergruppe til at gøre noget: Sundhedstjekket var en øjeåbner for mange på én gang. Derimod er der større usikkerhed omkring, hvordan man kan følge sundhedstjekket op på en måde, der rent faktisk hjælper på problemerne – og som kan fungere i virksomhedens travle hverdag.

Næste runde

Dette spørgsmål har 3F ansøgt Forebyggelsesfonden om økonomisk støtte til at komme videre med. Planen er at sundhedstjekke ca. 6.000 medarbejdere i

løbet af de kommende år – og at understøtte gunstige forandringer lokalt i virksomhederne mere effektivt. Derefter skal medarbejderne tjekkes igen, så der skabes dokumentation for, hvad der virker. Samtidig skal resultaterne bruges til at slå de budskaber fast, der er centrale for kampagnen. Det vil øge presset på politikere i stat og kommuner for at gøre noget ved uligheden. På andet end et retorisk plan.

Ulighedstal

Danskerne vil tilsammen vinde 110.000 leveår *hvert eneste år*, hvis alle levede lige så længe som de bedre uddannede. Uligheden i sundhed koster altså et enormt antal for tidligt døde.

Lavt uddannede kan – i sammenligning med de højtuddannede – se frem til 7-8 færre leveår *uden belastende, langvarig sygdom*. Følgende helbredsproblemer er mindst dobbelt så almindelige blandt lavt uddannede som blandt længere uddannede: Astma, forhøjet blodtryk, kronisk angst og depression, kronisk bronkitis, diabetes, knogleskørhed, slidgigt, inkontinens og hjerte-kar-sygdom (jf. SUSY-databasen, Statens Institut for Folkesundhed).

En del af forklaringen ligger i de individuelle og kollektive livsformer, der især er udbredte blandt kortuddannede, men ydre faktorer spiller sammen med de indre på en måde, der stadig drøftes i international forskning.

Det samlede produktionstab er beregnet til 20 milliarder årligt (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd). Hvis alle havde den samme lave risiko for at blive førtidspensioneret eller for at dø for tidligt, som personer med en videregående uddannelse har, kunne vi øge beskæftigelsen med 115.000 personer på sigt. Det er langt mere end nogen af de foreslåede forhøjelser af efterløns- og pensionsalder vil kunne give.

Uligheden i sundhed er stigende i Danmark.